

การประกอบสร้างวัฒนธรรมความกตัญญูต่อพ่อแม่ในวรรณกรรมพื้นบ้านชาวหุยสาธารณรัฐประชาชนจีน

Construction of the Gratitude to Parents Culture in Hui Folk Literature in the People's Republic of China

Yang Jin^{1*}

Dao Jiangpeng²

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการประกอบสร้างวัฒนธรรมความกตัญญูต่อพ่อแม่ในวรรณกรรมพื้นบ้านชาวหุย วรรณกรรมพื้นบ้านชาวหุยที่มีความเกี่ยวข้องกับการประกอบสร้างวัฒนธรรมความกตัญญูต่อพ่อแม่มีทั้งหมด 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1. ประกอบสร้างวัฒนธรรมความกตัญญูต่อพ่อแม่ผ่านภาษา 2. ประกอบสร้างวัฒนธรรมความกตัญญูต่อพ่อแม่ผ่านอุดมการณ์ และ 3. ประกอบสร้างวัฒนธรรมความกตัญญูต่อพ่อแม่ผ่านประเพณีกับความเชื่อ การประกอบสร้างวัฒนธรรมความกตัญญูต่อพ่อแม่ในวรรณกรรมพื้นบ้านชาวหุยปรากฏกลวิธี 2 ประการ คือ การอบรมสั่งสอนทางตรงกับทางอ้อม จากการศึกษาพบว่าวัฒนธรรมความกตัญญูต่อพ่อแม่ของชาวหุยมียุทธศาสตร์ร่วมกับวัฒนธรรมชาวหุย ซึ่งแสดงออกเป็นพหุวัฒนธรรมที่ผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมฮั่นกับวัฒนธรรมอิสลาม นอกจากนี้ ทิศนคติความกตัญญูของชาวหุยมียุทธศาสตร์ในการสร้างความกลมกลืนกันของสังคมและมีผลลัพธ์ในการแก้ปัญหาสังคมผู้สูงอายุในปัจจุบัน

คำสำคัญ: วรรณกรรมพื้นบ้านชาวหุย, การประกอบสร้าง, ความกตัญญูต่อพ่อแม่

Abstract

The objective of this study was to study the construction of a culture of gratitude for parents in Hui folk literature. Folk literature of the Hui people contributes the construction of a culture of gratitude for parents through 3 main issues: 1. construction of a culture of gratitude for parents through language 2. construction of a culture of gratitude for parents through ideology and 3. construction of a culture of gratitude for parents through tradition. There are two strategies for construction of a culture of gratitude for parents in Hui folk literature, namely direct and indirect teaching. Studies have shown that the Hui culture of gratitude for parents shares a common identity with the Hui culture, which manifests as a multicultural blend of Han and Islamic cultures. In addition, the Hui people's attitude of gratitude is valuable in creating social harmony and has the result of solving the problems of today's aging society.

Keywords: Folk literature of Hui, Construction, Parents gratitude

^{1*}ผู้ประพันธ์อันดับแรก ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร. สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยเปิดยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน

First author Asst.Prof, Ph.D Department of Thai Language Yunnan Open University. Corresponding author. Tel. 0086-15559771978.

E-Mail: pupajin85@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร. สาขาวิชาภาษาและวัฒนธรรมเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มหาวิทยาลัยยูนนานหมินจู สาธารณรัฐประชาชนจีน

Department of South Asia Southeast Asia Language and Culture Yunnan Minzu University. Corresponding author. Tel. 0086-18313409313.

E-Mail: Dj_p_1224@hotmail.com

บทนำ

ชาวฮุยเป็นชนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่งในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน กลุ่มชนชาวฮุยก่อตัวขึ้นตั้งแต่ปลายราชวงศ์หยวน (ค.ศ.1271-1368) ประวัติชาวฮุยเริ่มต้นตั้งแต่ราชวงศ์ถัง ราวปี ค.ศ.651 พ่อค้าชาวอาหรับและชาวเปอร์เซียที่เดินทางเข้ามาค้าขายยังประเทศจีนนับเป็นบรรพบุรุษกลุ่มหนึ่งของชาวฮุย ช่วงต้นศตวรรษที่ 13 กองทัพมองโกลเลียได้ก่อสงครามขึ้นทางตะวันตก ชาวอาหรับ ชาวเปอร์เซียที่อาศัยอยู่ในเอเชียตะวันตกและชนกลุ่มต่าง ๆ ของเอเชียกลางถูกกวาดต้อนเข้ามาในประเทศจีนเป็นจำนวนมากและกระจายไปทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ชนกลุ่มนี้พัฒนาเป็นส่วนประกอบสำคัญของชาวฮุย จนกระทั่งถึงยุคราชวงศ์หมิงชาวฮุยมีเอกภาพและรวมเป็นชนชาติได้สำเร็จ (National Ethnic Affairs Commission of the People's Republic of China, 1995) ปัจจุบัน เป็น 1 ใน 10 ของชนกลุ่มน้อยที่นับถือศาสนาอิสลาม อาศัยอยู่ทั่วประเทศจีน ชาวฮุยใช้ภาษาจีน (ภาษาฮั่น) เป็นภาษาสื่อสาร มีประชาชนทั้งหมดประมาณ 10 ล้านคน วัฒนธรรมชาวฮุยพัฒนาด้วยพื้นฐานวัฒนธรรมจีนและวัฒนธรรมอิสลาม ซึ่งวัฒนธรรมทั้งสองวัฒนธรรมนับเป็นอารยธรรมระดับโลก ดังนั้นวัฒนธรรมชาวฮุยจึงเป็นวัฒนธรรมที่มีลักษณะโดดเด่น (Yu Zhengui, 1992: 3)

วัฒนธรรมชาวฮุยผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมจีนกับวัฒนธรรมอิสลาม (Feng Zenglie, 1984: 21) วัฒนธรรมความกตัญญูของชาวฮุยทั้งเป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมอิสลามและเป็นส่วนประกอบของวัฒนธรรมจีน (Ma Yan, 2007: 64) คัมภีร์อัลกุรอานดังบัญญัติว่า “พวกเจ้าจะต้องไม่เคารพสักการะนอกจากอัลลอฮ์เท่านั้น และจงทำดีต่อบิดามารดา ” (อัลกุรอาน, 2: 83) และสุภาษิตจีนโบราณกล่าวว่า “ร้อยความดีกตัญญูเป็นเอก (百善孝为先)” (Wen Duanzheng, 2011) การยกย่องความกตัญญูต่อพ่อแม่ได้สะท้อนในวัฒนธรรมชาวฮุยอย่างเด่นชัด และวรรณกรรมพื้นบ้านชาวฮุยรับหน้าที่เป็นเครื่องมือ “สอนให้เห็นเรื่องกฎแห่งกรรม ค่านิยมเรื่องความกตัญญูต่อพ่อแม่ การเคารพผู้อาวุโส ฯลฯ” (ศิริพร ณ ถลาง, 2557)

วัฒนธรรมต่าง ๆ ต่างยกย่องเชิดชูความกตัญญูต่อพ่อแม่ ดังพุทธภาษิตภาษาบาลีที่ตรัสไว้ว่า “ภูมิ เว สาธุรูปาน กตัญญูกตเวทิตา” อันแปลได้ว่าความกตัญญูเป็นเครื่องหมายของคนดี (บุษกร วัฒนบุตร, พระอุดมสิทธินายก, และ พระมหาภาณุวัฒน์ แสนคำ, 2560: 77) ภาษิตชาวฮุยจีนกล่าวไว้ว่า “ถ้าลูกทำให้พ่อแม่ไม่สบายใจ อัลลอฮ์ก็ไม่สบายใจ (一双父母不喜, 胡达不喜。)” (Yang Zhanwu, 2010: 248) ดุษฎีนิพนธ์ของสุวรรณฐา ลิ้ม (2560) เห็นได้ว่าศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามต่างมุ่งความสำคัญของความกตัญญูต่อพ่อแม่เป็นอย่างยิ่ง ส่วนในการศึกษาประกอบสร้างวัฒนธรรมความกตัญญู ได้มี Wang Cui (2013) ที่ศึกษาเรื่อง “การตรวจสอบย้อนกลับประวัติศาสตร์กับการประกอบสร้างในสมัยปัจจุบันของวัฒนธรรมความกตัญญู (孝文化的历史回眸与当代建构)” พบว่าวัฒนธรรมคือความคงอยู่ทางประวัติศาสตร์ ในการสร้างวัฒนธรรมสังคมนิยมที่มีอัตลักษณ์จีนจำเป็นต้องประกอบสร้างวัฒนธรรมความกตัญญูใหม่ ภายใต้การเคารพวัฒนธรรมความกตัญญูและเน้นความต้องการของยุคสมัย ปล่อยให้คุณค่าออกไปและสืบทอดส่วนดีเลิศ คือวัฒนธรรมความกตัญญูควรกลับสู่จิตใจดั้งเดิมที่ว่าการเลี้ยงดูการเคารพผู้สูงอายุ บิดามารดา มีความเมตตา บุตรธิดามีความกตัญญู และลบทิ้งบทบาทที่เป็นเครื่องมือของฝ่ายปกครองด้านการเมืองในสมัยศักดินา และให้วัฒนธรรมความกตัญญูมีลักษณะสังคมนิยมจีนในปัจจุบัน เพราะฉะนั้นการยกย่องความกตัญญูต่อพ่อแม่จึงมีคุณค่าในการประกอบสร้างสังคมที่มีมนุษยธรรม (Ma Yan, 2007: 64-66) ที่น่าสังเกตคือผู้ศึกษาสำรวจเอกสารเกี่ยวกับการศึกษาเรื่องความกตัญญูต่อพ่อแม่ในวรรณกรรมพื้นบ้านชาวฮุยแล้ว ปรากฏว่า ที่ไทยไม่มีผลงานในประเด็นนี้ แม้กระทั่งในจีนเอกสารงานวิจัยในประเด็นนี้ก็ค่อนข้างน้อยเช่นกัน ผู้ศึกษาจึงเกิดความสนใจในการศึกษาความกตัญญูต่อพ่อแม่ในวรรณกรรมพื้นบ้านชาวฮุย สาธารณรัฐประชาชนจีน

วัตถุประสงค์การศึกษา

เพื่อศึกษาการประกอบสร้างวัฒนธรรมความกตัญญูต่อพ่อแม่ในวรรณกรรมพื้นบ้านชาวฮุย

ทบทวนวรรณกรรม

เอกสารการวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมความกตัญญูต่อพ่อแม่ แบ่งออกเป็น 4 ประเด็น คือ 1. อัตลักษณ์ของวัฒนธรรมความกตัญญูต่อพ่อแม่ของชาวจีน ซึ่งมีลักษณะพฤติกรรมและความหลากหลาย รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมอิสลาม วัฒนธรรมขงจื้อ และวัฒนธรรมชนชาติอื่นของจีน (Zhong Yajun, 2015: 34-41; Ma Yan, 2007: 64-66; Zhang Yongqing, & Liu Zongfu, 2003: 62-64) 2. จริยธรรมความกตัญญูต่อพ่อแม่ของชาวจีน มีคุณค่าในการพัฒนาสังคมทั้งอดีตและปัจจุบันอย่างมาก ทศนคติ “ตอนพ่อแม่มีชีวิตอยู่ใส่ใจเลี้ยงดูพ่อแม่อย่างดี ตอนพ่อแม่เสียชีวิตจัดงานศพอย่างเรียบง่าย (后养薄葬)” ของชาวจีนเป็นแบบอย่างที่ดีในความกตัญญูต่อพ่อแม่ ต้องยกย่องความกตัญญูต่อพ่อแม่ในการประกอบสร้างสังคมที่มีมนุษยธรรม (Zhang Yongqing & Liu Zongfu, 2003: 62-64; Ma Yan, 2007: 64-66; Lin Xiaohong, 2016) 3. ปัจจุบันสถานภาพของพ่อแม่ในครอบครัวชาวจีนมีการเปลี่ยนแปลง ความสำคัญของผู้สูงอายุคลาคล่ำน้อยลงเมื่อเปรียบเทียบกับสมัยก่อน (Zhang Yongqing & Liu Zongfu, 2003: 62-64; Ma Yan, 2007: 64-66) 4. ความสัมพันธ์ระหว่างบุตรกับพ่อแม่ในครอบครัว คือ ในฐานะเป็นบิดามารดาควรมีเมตตาต่อบุตรหลาน ส่วนบุตรหลานควรกตัญญูต่อบิดามารดา (Zhang Yanan, 2017; Song Luna, 2017: 223)

วิธีดำเนินการวิจัย

งานศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) จากเอกสารและดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1. การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้เลือกกลุ่มตัวอย่างวรรณกรรมชาวจีนของ Li Shuijiang & Wang Zhengwei (2009) ซึ่งวรรณกรรมพื้นบ้านชุดนี้เป็นวรรณกรรมพื้นบ้านชาวจีนที่มีเนื้อหาสมบูรณ์และมีการพิมพ์เผยแพร่ เนื่องจากผู้เขียนวรรณกรรมชุดนี้มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญเฉพาะในการศึกษาเกี่ยวกับคติชนของชาวจีน ...เนื้อหาส่วนใหญ่เรียบเรียงจากเรื่องเล่าในพื้นที่หลากหลายและปรากฏผู้เล่าอย่างชัดเจน (Yang Jin และ ธนพร หมูคำ, 2561: 40) มีเรื่องทั้งหมด 157 เรื่อง และจากการสำรวจพบเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประกอบสร้างวัฒนธรรมความกตัญญูต่อพ่อแม่ใน 10 เรื่อง ได้แก่ *ช่วยตัวฉิน* (坏断筋) *ใส่เสื้อกลับด้านใส่รองเท้าสลับข้าง* (反穿衣服倒穿鞋) *นายให้กับลูกสาวสามคนของเขา* (海老汉和他的三个闺女) *ลูกชายสี่คนของอ้ายซือหม่า* (艾思麻的四个儿子) *หินลาย* (五花石) *แม่หน้าตาชั่วเหว* (丑妈妈) *สวรรค์อยู่ใต้เท้าบิดมารดา* (天堂在父母脚下) *ตรอกเจี้ยวจี* (教子胡同) *ลูกชายตกลาชีกับน้ำเชยหวังอ้ายก่วน* (东拉西和王爱管) และ *ขอไข่ว่วน* (要口唤)

2. การปริวรรตต้นฉบับภาษาจีนเป็นภาษาไทย

ผู้ศึกษาได้ปริวรรตวรรณกรรมพื้นบ้านชาวจีนที่ปรากฏการประกอบสร้างวัฒนธรรมความกตัญญูต่อพ่อแม่จากภาษาจีนเป็นภาษาไทยในลักษณะการแปลเอาความ

3. การวิเคราะห์ครั้งนี้จะใช้ทฤษฎีการประกอบสร้างทางวัฒนธรรม (Cultural Construction) ดังที่ธัญญา สังขพันธานนท์ (2559: 115-117) สรุปไว้ว่า ภาษาเป็นสัญลักษณ์ในการประกอบสร้างความรู้ของมนุษย์ ภาษามักมีบทบาทเชิงอุปมาสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และเราสามารถเข้าใจตัวเราผ่านการศึกษารหัสของวัฒนธรรม ดังนั้นภาษาที่เป็นเครื่องมือประกอบสร้างวัฒนธรรมมักสื่อถึงทางวาทกรรมและอุดมการณ์ และจะเห็นได้ว่าทุกสิ่งทุกอย่างล้วนต้องแสดงตัวด้วยตัวบท ส่วนการอ่านเป็นวิธีถอดรหัสของตัวบท สรุปได้ว่าการประกอบสร้างทางวัฒนธรรมนั้น ทุกชาติพันธุ์สามารถใช้กระบวนการสร้างความหมายของกลุ่มตนผ่านทางวัฒนธรรมได้

กล่าวได้ว่าวัฒนธรรมความกตัญญูต่อพ่อแม่ชาวจีนจึงถูกประกอบสร้างผ่านวรรณกรรมพื้นบ้าน

4. การนำเสนอผลการศึกษา ผู้ศึกษาจะนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่าวรรณกรรมพื้นบ้านชาวหุยเป็นกลไกประกอบสร้างวัฒนธรรมความกตัญญูต่อพ่อแม่ของชาวหุย (Chen Min, 2006: 61) ความกตัญญูต่อพ่อแม่ชาวหุยเป็นส่วนสำคัญหนึ่งของจริยธรรมชาวหุย และเกี่ยวข้องกับด้านวัฒนธรรม ศาสนา และประเพณีชาวหุยอย่างเหนียวแน่น มีผลประโยชน์ในการสร้างความประนีประนอมของครอบครัว สังคม ชชาติพันธุ์ และประเทศชาติ ผู้ศึกษาจึงนำเสนอผลการวิจัยประกอบสร้างวัฒนธรรมความกตัญญูต่อพ่อแม่ของชาวหุยที่ปรากฏในวรรณกรรมพื้นบ้านใน 3 ประเด็นหลัก ดังต่อไปนี้

1. การประกอบสร้างวัฒนธรรมความกตัญญูต่อพ่อแม่ผ่านภาษา

วรรณกรรมพื้นบ้านชาวหุยประกอบสร้างวัฒนธรรมความกตัญญูต่อพ่อแม่ผ่านภาษาใน 5 เรื่อง ได้แก่ *ฮ่วยต้วนจิน* *ไล่เลื้อกลับด้านไสร่องเท้าสลับข้าง* *ลูกชายสี่คนของอ้ายซือหม่า* *แม่หน้าตาซีเหร่* *ตรอกเจี้ยวจี* และ *หินลาย* ดังตัวอย่างต่อไปนี้

早先，鸽子山下有个媳妇子，心肠毒辣，嘴尖毛长，在老人身上行事可短了！烧炕喂羊，做饭洗锅，样样活计都要六十多岁的老婆婆手到，所以人们管她叫“坏断筋”...

(Li Shujiang & Wang Zhengwei, 2009: 338)

สมัยก่อนได้ภูเขานกพิราบมีลูกสะไภ้คนหนึ่ง ใจชั่วร้าย ไร้คุณธรรม และปากร้าย ทำอะไรไม่ดีกับคนแก่ตั้งเยอะตั้งแยะ งานบ้านเผาคัง (kàng)³ เลี้ยงแกะ ทำกับข้าว ล้างจาน ฯลฯ ทุกอย่าง ต้องให้แม่ของสามีทำหมดทั้งนั้น ดังนั้นชาวบ้านจึงเรียกนางว่า“ฮ่วยต้วนจิน”...

(Li Shujiang และ Wang Zhengwei, 2009: 338)

เรื่อง *ฮ่วยต้วนจิน* ทียกมาข้างต้นปรากฏการประกอบสร้างวัฒนธรรมความกตัญญูต่อพ่อแม่ผ่านภาษาชื่อของตัวละครลูกสะไภ้ที่เรียกว่า “ฮ่วยต้วนจิน (坏断筋 huai duan jin)” เนื่องจากนางมีพฤติกรรมอกตัญญูต่อแม่ของสามี ชาวบ้านจึงตั้งฉายา “ฮ่วยต้วนจิน” ให้กับนาง ในบริบทภาษาจีนชื่อนี้มีความหมายน่าเกลียด ซึ่งคำว่า “ฮ่วย” แปลว่า “ชั่วร้าย” คำว่า “ต้วน” แปลว่า “หัก” และคำว่า “จิน” แปลว่า “เอ็นหรือกล้ามเนื้อ” 3 คำรวมกันแล้ว หากแปลโดยตรงหมายถึงบุคคลที่ไร้คุณธรรมจนเส้นเอ็นร่างกายหัก ในเรื่องนี้สื่อเป็นนัยว่าบุคคลประพฤติที่ไม่ดีต่อแม่ของสามีจะต้องโดนลงโทษอย่างหนัก เห็นอย่างชัดเจนว่าสังคมชาติพันธุ์หุยมิจาริตประเพณีที่เกลียดความอกตัญญูต่อพ่อแม่อย่างเด็ดขาด คำว่า “ฮ่วยต้วนจิน” นับเป็นการสั่งสอนความกตัญญูต่อพ่อแม่ในวรรณกรรมพื้นบ้านอีกด้วย

从前，一个村子里有个小伙子，家里很有钱，可就是不孝顺他妈。有一年，小伙子赶着一匹驮着银子的骡子去朝圣人。他走呀走，走到半路上遇到了一个白胡子老汉。老汉看见小伙子远远地就问道：“哎，小伙子，你到哪里去？”“我朝圣人去。”老汉走到小伙子跟前说：“你别朝圣人去了。把你骡子上驮的银子带回去，送给反穿衣服、倒穿鞋的人吧。”小伙子没有听明白老汉的话，仍然赶着骡子走了。小伙子朝圣人去了一年，他母亲在家想儿子，眼睛都哭瞎了。第二年，小伙子回到家时已经是半夜了。他敲着门说：“妈呀，我回来了，开门来。”小伙子的妈听敲门说话的声音，知道是儿子回来了，忙得把衣服反披着，倒踢着鞋急忙去开门。小伙子见到他妈才知道白胡子老汉点化他的话，懂得了“在家孝父母，何必远烧香。”的道理。

(Li Shujiang & Wang Zhengwei, 2009: 345)

นานมาแล้ว หมู่บ้านแห่งหนึ่งมีชายหนุ่มคนหนึ่ง ที่บ้านรวยมาก แต่ไม่มีความกตัญญูต่อบุพการีของตน ปีหนึ่ง ชายหนุ่มคนนี้ได้ล่อตัวหนึ่งที่บรรทุกเหรียญเงินเพื่อถวายนักบุญ เขาเดินทางอย่างไร้เหน็ดเหนื่อยอยู่ระหว่างทางได้พบชายชราที่ไ้วเคราขาวคนหนึ่ง ชายชรากล่าวว่า: “เฮ้ ชายหนุ่มจะไปไหนเหรอ?” “ข้าจะไปถวายนักบุญ” ชายชราเดินเข้าใกล้กับชายหนุ่มว่า: “เจ้าอย่าไปหานักบุญเลย เอาเหรียญเงิน

³ คัง (扛) kang หมายถึง ที่นอนรูปทรงสี่เหลี่ยมที่ชาวจีนทางภาคเหนือนิยมใช้อื้อหรือดินก่อขึ้น ข้างบนปูเสื่อ ข้างล่างมีรูเชื่อมกับปล่องไฟ สามารถก่อไฟให้ความอบอุ่น

ที่ล่อบรรทุกไว้ ไปให้กับคนที่ใส่เสื้อกลับด้านใส่รองเท้าสลับข้างเถอะ” ชายหนุ่มไม่เข้าใจคำพูดของชายชรา ก็ยังคงเดินทางต่อไป ชายหนุ่มออกจากบ้านไปถวายนักบุญตั้งเวลาหนึ่งปี ส่วนแม่คิดถึงลูกและร้องไห้จนตาบอด ปีที่สองชายหนุ่มกลับถึงบ้านในตอนดึก เขาเคาะประตูพร้อมพูดว่า: “แม่ ข้ากลับมาแล้ว มาเปิดประตูให้” แม่ของชายหนุ่มได้ยินเสียงรู้ว่าลูกชายกลับมาแล้ว ก็ใส่เสื้อกลับด้านใส่รองเท้าสลับข้างอย่างรีบร้อน ไปเปิดประตู เมื่อชายหนุ่มได้เห็นแม่ตัวเอง จึงเข้าใจคำพูดของชายชราที่ไว้เคราขาว ซึ่งมีนัยยะว่า “กตัญญูพ่อแม่ตัวเองที่บ้าน ไม่ต้องไปจุดเทียนที่ทางไกล”

(Li Shujiang และ Wang Zhengwei, 2009: 345)

เรื่อง *ใส่เสื้อกลับด้านใส่รองเท้าสลับข้าง* ที่ยกมาข้างต้นประกอบสร้างความกตัญญูต่อพ่อแม่ผ่านสำนวน 2 ประการ หนึ่งคือ “ใส่เสื้อกลับด้านใส่รองเท้าสลับข้าง” สื่อนัยยะความรักกับความเป็นห่วงต่อลูกชายของแม่ ประพฤติกรรมของแม่อ้างว่านับเป็นแรงบันดาลใจทำให้ตัวละครชายหนุ่มเข้าใจสาระสำคัญของความกตัญญูต่อพ่อแม่ และที่น่าสังเกตคือสำนวนนี้กล่าวจากตัวละครชายชราที่ไว้เคราขาว ส่วนชายชราที่ไว้เคราขาวคนนี้น่าจะเป็นนักบุญที่ชายหนุ่มตามหา สำนวนของชายชรา นับเป็นคำคติสอนใจสร้างความกตัญญูต่อพ่อแม่ และเป็นเบาะแสในการดำเนินเรื่องนี้ สองคือ “กตัญญูพ่อแม่ตัวเองที่บ้าน ไม่ต้องไปจุดเทียนที่ทางไกล” สื่อเป็นนัยกตัญญูพ่อแม่ในบ้านได้บุญคุณมากกว่าไปหานักบุญข้างนอก และที่น่าสนใจคือสำนวนนี้มาจากวัฒนธรรมจีน (ฮั่น) นับเป็นสัญลักษณ์ของพุทธวัฒนธรรมชาวยุย

艾思麻老两口，一辈子省吃俭用，把四个儿子拉大成人，都给娶了媳妇。可是，四个儿子“娶了媳妇忘了娘”，一个个另出去，安起了小家口，各吃各的杂锅饭，不再跟年老的父母来往了...俗话说的好：馱子重了翻个哩，儿子多了耽搁哩！艾思麻老两口原指望儿子们像铁一样靠得住，而今却像冰雪一般化成了水...

(Li Shujiang & Wang Zhengwei, 2009: 398)

คู่สามีภรรยาอายชือหม่าอยู่กินกันมาอย่างประหยัดตลอดชีวิต เลี้ยงลูกชายทั้งสี่คนจนเติบโต และหาลูกสะใภ้ให้ แต่สำหรับลูกชายทั้งสี่คนกลับ “แต่งเมียแล้วลืมแม่ (娶了媳妇忘了娘)” ซึ่งต่างคนต่างสร้างบ้านใหม่ ไม่ไปมาหาสู่กับพ่อแม่อีกแล้ว...สุภาจิตได้กล่าวไว้ว่า “ปศุสัตว์ที่บรรทุกของหนักมักหกล้ม ลูกชายเยอะมักอกตัญญู (馱子重了翻个哩，儿子多了耽搁哩！)” ความคิดเดิมของคู่สามีภรรยาอายชือหม่า คือ หวังว่าพวกลูกชายจะพึ่งพิงได้อย่างมั่นคงเหมือนเหล็กกล้า แต่บัดนี้ความหวังเหมือนหิมะละลายกลายเป็นน้ำ...

(Li Shujiang และ Wang Zhengwei, 2009: 398)

ข้อความข้างต้นปรากฏสำนวน “แต่งเมียแล้วลืมแม่” หมายถึงลูกชายเมื่อได้เมียแล้วก็ลืมแม่ ซึ่งเป็นสุภาจิตโบราณ ได้พรรณนาความสัมพันธ์ระหว่างลูกชาย แม่ และลูกสะใภ้ ในสังคมประเพณีจีนความสัมพันธ์ระหว่างแม่สามีกับลูกสะใภ้เป็นความสัมพันธ์ประนีประนอมกันยาก สังคมจีนมักใช้สุภาจิตนี้พรรณนาลูกชายว่าหลังจากมีภรรยาที่สนใจพ่อแม่น้อยลง นับเป็นคำบ่นของพ่อแม่ ในบริบทเรื่องนี้สื่อลูกทั้งสี่คนที่ลืมบุญคุณของบิดามารดา ส่วนสุภาจิต “ปศุสัตว์ที่บรรทุกของหนักมักหกล้ม ลูกชายเยอะมักอกตัญญู” นับเป็นข้อสรุปสั้น ๆ ของเรื่อง *ลูกชายสี่คนของอายชือหม่า* สื่อเป็นนัยว่าถึงแม้ว่าคู่สามีภรรยาอายชือหม่ามีลูกชายทั้งสี่คนแต่ก็ไร้ประโยชน์ในการเลี้ยงดูพ่อแม่ และแฝงคำนิยามประเพณีจีนโดยกล่าวว่า “การเลี้ยงบุตรเพื่อตัวเองก้าวสู่วัยแก่มีที่พึ่งพิง (养儿防老)” (Li Jing, 2020: 26) แต่สิ่งที่พวกเขาเผชิญทำให้คู่สามีภรรยาอายชือหม่าผิดหวังและเสียใจ

...路不平一听客人要见他妈，心里犯了愁，他恨妈妈生得丑，不给自己争面子。他表面上招呼一声客人，就出去了。到了后院，路不平把两个伙计喊来说：“...我妈这样丑，他们要是见了，回去传开，我路不平的脸就丢尽了，你们两个人快点把她背到大黑沟里撇掉算了...” ...路不平自从妈妈走后，家里越来越穷，羊也死完了，粮食连吃带霉都糟蹋光了，干啥事都遭灾...

(Li Shujiang & Wang Zhengwei, 2009: 323-325)

...ลู่อู๋ผิงได้ยินว่าแขกจะมาพบแม่ จึงกังวลในใจทันที เพราะเขาไม่ชอบที่แม่มีหน้าตาที่ชั่วร้ายเหว
กลัวจะขายหน้า เขาทักทายแขกพอเป็นพิธี จากนั้นก็เดินออกไป พอถึงหลังบ้านลู่อู๋ผิงเรียกลูกจ้าง
2 คนมา และพูดว่า: “...แม่ข้าชั่วเหวขนาดนี้ ถ้าพวกแขกเจอแล้ว อาจจะกลับไปเล่าให้ผู้อื่นฟังก็
เป็นได้ ข้าเกรงว่าจะขายหน้า เจ้า 2 คนรีบแบกนางไปทิ้งที่คลองใหญ่ก็แล้วกัน” ...ส่วนลู่อู๋ผิง ตั้งแต่
ทั้งแม่ไป บ้านยากจนลงอย่างเรื่อย ๆ แะก็ตายหมด พี่ชั้วพันธุ์ญญาหารก็ขึ้นราเสียหมด ทำเรื่องใด
ก็ไม่รุ่งเรื่องทั้งสิ้น...

(Li Shujiang และ Wang Zhengwei, 2009: 323-325)

เรื่อง *แม่หน้าตาชั่วเหว* ที่ยกมาข้างต้นปรากฏว่าตัวละครเอกมีนามว่า “ลู่อู๋ผิง” (路不平 lu bu ping) ซึ่ง
หมายถึงหนทางขรุขระ เพราะว่าเขาในฐานะเป็นลูกชายแต่รังเกียจและทิ้งแม่ของตน วรรณกรรมพื้นบ้านชาวหุยจึง
ประกอบสร้างชื่อ “ลู่อู๋ผิง” เป็นชื่อเรียกให้แก่เขา และให้โชคชะตาของเขาสอดคล้องกับความหมายของชื่อด้วย นัย
ที่สื่อสอดคล้องกับสำนวนโบราณจีนที่กล่าวกันว่า “สุนัขไม่เบื่อหน่ายบ้านเรือนยากจน บุตรไม่เบื่อหน่ายหน้าตาแม่
ชั่วเหว (犬不择家贫，子不嫌母丑。)” (Jiang Zi Sheng Huo, 2020) กล่าวได้ว่าชื่อ “ลู่อู๋ผิง” เป็นการปลูกฝังทัศนคติ
ความกตัญญูต่อพ่อแม่ด้วยทางอ้อม

哥俩儿坐在一块石头上，丧气地叹息着……这时，从山坡下来一位大汉，身上还背着个老婆婆……那
大汉，背着老婆婆，腿不战，身不摆，一股劲儿往上走，渐渐离他们越来越远，老大忍不住喊
道：“那大哥，请你等等我们啊！”大汉回过头来说：“这叫明心崖，俗话说 ‘一心为老娘，羊肠小道
也宽广；一心为钱财，就是大道也过不来。’ 你们哥俩儿 不要怕，慢慢上来吧，我在前面等。”哥
俩儿一听，顿时失了色。你瞪我，我瞪你，全身筛糠似的发起抖来……

(Li Shujiang & Wang Zhengwei, 2009: 379)

พี่น้องสองคนนั่งบนหินก้อนหนึ่ง ถอนหายใจอย่างหุดหู่...ณ ขณะนี้มีชายรูปร่างสูงใหญ่ลงจากเนิน
เขา บนตัวเขายังแบกหญิงชราคนหนึ่ง...ชายรูปร่างสูงใหญ่คนนั้นแบกหญิงชรา ขาก็ไม่สั่น ตัวก็ไม่
แกว่ง ก้าวไปข้างหน้าอย่างสม่ำเสมอ แต่ยิ่งเดินก็ยิ่งไกลจากพวกเขาออกไปทุกที พี่คนโตทนไม่ไหว
ร้องเสียงดังถามไปว่า “พี่ใหญ่ท่านนั้นกรุณาเราด้วยหน่อยเถอะ” ชายรูปร่างสูงใหญ่หันหน้ามา
พูดว่า “ตรงนี้เรียกว่าหน้าผารู้ใจคน ดังสุภาษิตโบราณกล่าวไว้ว่า ‘หากมุ่งมั่นเพื่อมารดา หนทาง
แคบอย่างลำไส้แก็กว้างขวาง ถ้ามุ่งมั่นเพื่อเงินทอง ถึงแม้ทางกว้างใหญ่ก็ผ่านไปได้’ พี่น้องทั้ง
สองคนไม่ต้องกลัว ค่อย ๆ ขึ้นมาเลย ข้าจะรออยู่ทางหน้า” เมื่อพี่น้องสองคนได้ยินดังนี้ก็หน้าเสีย
และสั่นสะท้านไปทั้งตัว

(Li Shujiang และ Wang Zhengwei, 2552: 379)

เรื่อง *หินลาย* ที่ยกมาข้างต้นปรากฏสำนวน “มุ่งมั่นเพื่อมารดา หนทางอย่างลำไส้แก็กว้างขวาง มุ่งมั่น
เพื่อเงินทอง ถึงแม้ทางกว้างใหญ่ก็ผ่านไปได้” สื่อนัยว่าบุคคลในฐานะเป็นบุตรธิดาต้องตระหนักการกตัญญูต่อ
พ่อแม่ และระหว่างเงินทองกับพ่อแม่ ต้องให้ความสำคัญกับพ่อแม่มากกว่าเงินทอง

2. การประกอบสร้างวัฒนธรรมความกตัญญูต่อพ่อแม่ผ่านอุดมการณ์

วรรณกรรมพื้นบ้านชาวหุยปรากฏการประกอบสร้างวัฒนธรรมความกตัญญูต่อพ่อแม่ผ่านอุดมการณ์ และรวมถึง 2
ประการ คืออุดมการณ์ภรรยาได้กลับกับบิดาธิปไตยความเป็นสามี กับ อุดมการณ์พ่อแม่ต่อรองความกตัญญูต่อ
ของบุตรธิดา ดังบทวิเคราะห์ต่อไปนี้

2.1 การประกอบสร้างวัฒนธรรมความกตัญญูต่อพ่อแม่ผ่านอุดมการณ์ภรรยาได้กลับกับ บิดาธิปไตยความเป็นสามี

วรรณกรรมพื้นบ้านชาวหุยปรากฏการประกอบสร้างวัฒนธรรมความกตัญญูต่อพ่อแม่ผ่าน
อุดมการณ์ภรรยาได้กลับกับบิดาธิปไตยความเป็นสามีในเรื่อง *ฮั่วยั่วฉวนจิน* ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...“坏断筋”听着要煮羊肉，眼睛都笑眯了。不大功夫，她就把一盘子羊肉端到了桌子上。男人提起羊腿子，先削了几大片又肥又软的肉，叫她送给妈妈。“坏断筋”拿上一看，心里想：把点肥肉都给你妈了，你的心偏了，我的心也不端！她鼠眼一转，扭身进了厨房，先把那几块肥肉藏下，又割了一块羊皮，用火燎了燎，递给老婆婆说：“这是你儿子今儿给你秤来的肉，赶紧吃去！”...

(Li Shujiang & Wang Zhengwei, 2009: 339)

...“ฮ่วยต้วนจิน” ได้ยินว่าจะต้มเนื้อแกะ ยิ้มจนตาเหล่ อีกไม่นานนางก็ยกเนื้อแกะจานหนึ่งมาวางบนโต๊ะ ส่วนผัวถือขาแกะขึ้นตัดเนื้อที่ทั้งมันทั้งอ่อนหลายชิ้นใหญ่และให้นางส่งไปให้แม่กิน “ฮ่วยต้วนจิน” ถือเนื้อแกะอยู่ในมือแต่ใจคิดว่า “เนื้อที่มัน ๆ ให้แม่แกหมดแล้ว ใจแกไม่เป็นธรรมดาของข้าก็ไม่ตรงหรอก” นางกรอกลูกตาหนูที่ก็หันตัวเข้าไปห้องครัว ซ่อนเนื้อมัน ๆ ไว้ก่อน และตัดหนังแกะแผ่นหนึ่ง แค้ใช้ไฟเผาแล้วก็ยื่นให้แม่ของผัวว่า: “นี่เป็นเนื้อที่ลูกชายซื้อมาให้แกในวันนี้ รับประทานเถอะ”...

(Li Shujiang และ Wang Zhengwei, 2552: 339)

เรื่อง *ฮ่วยต้วนจิน* ที่ยกมาข้างต้นสั้นๆ 3 ประการ หนึ่งคือ สังคมชาวหุยเป็นสังคมประชาธิปไตย ผู้ชายมีอำนาจในครอบครัว สองคือ ครอบครัวชาวหุยอาจปรากฏความขัดแย้งแบบสามเหลี่ยม อธิบายได้ว่าลูกชายทุ่มเทกตัญญูต่อแม่ และสั่งสอนให้ภรรยาเลี้ยงดูแม่ให้ดี ตัวละครลูกสะใภ้ฮ่วยต้วนจินอยู่ภายใต้อำนาจของสามี จำต้องเลี้ยงดูแม่สามีตามคำสั่งของสามีและจารีตประเพณีของสังคม ในทางกลับกันนางฮ่วยต้วนจินไม่ยินยอมกตัญญูต่อแม่สามี และมีพฤติกรรมไม่ดีต่อแม่สามี สำหรับแม่สามีในฐานะเป็นผู้สูงอายุ ถึงแม้ว่าลูกชายกตัญญูนางแต่นางก็ถูกลูกสะใภ้รังแกได้ ความขัดแย้งระหว่างลูกสะใภ้กับแม่ของสามีเป็นปัญหาที่แก้ไขยาก และบุคคลที่อยู่ในศูนย์กลางของความขัดแย้งเป็นผู้ชายซึ่งทั้งเป็นลูกชายของแม่และเป็นสามีของภรรยา และ สามคือ บุตรธิดากตัญญูต่อพ่อแม่เป็นจารีตประเพณีของสังคมชาวหุย ตัวละครฮ่วยต้วนจินอยู่ในฐานะเป็นภรรยาและลูกสะใภ้ต่อรองกับอำนาจสามีด้วยวิธีกตัญญูต่อแม่ของสามีเป็นประเพณีที่สังคมชาวหุยไม่ยินยอม จึงสร้างนางเป็นภาพแทนที่อกตัญญูต่อพ่อแม่ในวรรณกรรมพื้นบ้าน

2.2 การประกอบสร้างวัฒนธรรมความกตัญญูต่อพ่อแม่ผ่านอุดมการณ์พ่อแม่ต่อรองความอกตัญญูของบุตรธิดา

วรรณกรรมพื้นบ้านชาวหุยปรากฏการประกอบสร้างวัฒนธรรมความกตัญญูต่อพ่อแม่ผ่านอุดมการณ์พ่อแม่ต่อรองความอกตัญญูของบุตรธิดา ซึ่งนับเป็นวิธีการการอบรมสั่งสอนและปลูกฝังความกตัญญูต่อพ่อแม่ให้แก่ลูกหลานโดยทางอ้อม รวมทั้ง 4 เรื่อง ได้แก่ *นายไต่กับลูกสาวสามคนของเขา* *ลูกชายสี่คนของอ้ายซือหม่า* *ลูกชายตงลาซีกกับน้ำเชยหวังอ้ายก่วน* และ *ตรอกเจียวจี* ดังบทวิเคราะห์ต่อไปนี้

...这一天，海老汉盘算着再差二三十吊铜钱就能赎回馄饨馆了，便兴冲冲地来到大闺女家，想跟大闺女张张口，借些钱，日后再还。一进大闺女家门，就听见大闺女尖喳喳的叫声：“哎呀，阿大来了嘛，我见天许着呢，说过去把您看一下，就是抽不开身。您来了就好，快到上屋里坐。”海老汉听着这甜丝丝的话，心里总感到有些别扭。大闺女见阿大再没啥反应，心想也敲不出啥东西来，脸色马上由晴转阴。海老汉一看阵势，鼻子一酸，说他还有事不能再坐，便起身走了。从此以后，直到现在，焉耆县城里没有一家开馄饨馆子的...

(Li Shujiang & Wang Zhengwei, 2009: 327-328)

...วันหนึ่ง หลังจากนายไต่คำนวณแล้วเห็นว่าขาดเงินอยู่อีกประมาณ 20-30 เหรียญทองแดงก็จะสามารถไถ่ถอนร้านหุนทุน (馄饨 เกี้ยวน้ำ) คืนมาได้ จึงได้กระวีกระวาดออกเดินทางกลับบ้านของลูกสาวคนโตหวังว่าจะยืมเงินส่วนที่ขาดอยู่นั้นจากลูกสาวคนโตมาก่อนแล้วค่อยใช้คืนให้ภายหลัง เมื่อถึงบ้านของลูกสาวคนโตแล้วก็ได้ยินเสียงหวาน ๆ ของลูกสาวคนโตทักมาว่า “อ้ายยา อาต้า⁴ มาแล้ว

⁴ “อาต้า (啊大 a da)” ภาษาถิ่น หมายถึง พ่อ

หรือ หนูคิดถึงพ่อทุกวัน คิดว่าจะไปเยี่ยมอยู่เหมือนกัน แต่ยังไม่มีความว่าง นี่พ่อก็ดีแล้วแหละ เชิญเข้ามาในห้องโถง” เมื่อนายให้ได้ยินคำพูดหวาน ๆ แบบนี้ก็รู้สึกเคอะเขิน...ลูกสาวคนโตเห็น อาต๋ามัวพูดจาวะไรอีกต่อไป คิดอยู่ในใจว่าคงไม่สามารถเอาประโยชน์อะไรจากแกได้อีกแล้ว สีหน้า ก็เปลี่ยนไปเป็นบึ้งตึง นายให้เห็นอย่างนั้นก็ผิดหวังมากและบอกกับลูกสาวว่าตนเองยังมีธุระ แล้วก็ ลูกขึ้นออกจากบ้านไป...จากนี้เป็นต้นไปที่อำเภอเยียนฉีไม่มีใครเปิดร้านหุนทุนอีกเลย

(Li Shujiang และ Wang Zhengwei, 2552: 327-328)

เรื่อง นายให้กับลูกสาวสามคนของเขา นับเป็นนิทานประจำถิ่น ได้อธิบายว่าเนื่องจากเหตุใดปัจจุบัน อำเภอเยียนฉีมณฑลชานเจียงไม่มีร้านหุนทุน สาเหตุคือนายให้กับภรรยาเลี้ยงลูกสาว 3 คนเติบโตและจัดการให้ แต่งงานกับเจ้าของร้านอาหารเหมือนกับนายให้ หลายปีผ่านไปภรรยาของเขาว่างกลับไป เพื่อจัดการงานศพให้ ภรรยาก็ขายร้านหุนทุนไป ตอนที่เขาไม่ทำงานในร้านหุนทุนก็หงุดหงิดมาก เขาจึงทำงานอันหนักทุกประการเพื่อไถ่ ถอนร้านหุนทุนกลับมา สุดท้ายยังขาดเงินอีกนิด นายให้จึงคิดว่าจะยืมเงินจากลูกสาวก่อน แต่ลูกสาวทั้งสามคน ต่างไม่มีใครสนใจเขา กลับพูดว่าเสียตีสีใส่ และยังคิดในใจว่าจะเอาเปรียบกับนายให้อีกด้วย ผลสุดท้ายของเรื่อง “จากนี้เป็นต้นไปที่อำเภอเยียนฉีไม่มีใครเปิดร้านหุนทุนอีก” สื่อนัยอุดมการณ์ต่อรองกับการลืมนบุญคุณพ่อแม่ของบุตรธิดา

艾思麻老两口，一辈子省吃俭用，把四个儿子拉大成人，都给娶了媳妇。可是，四个儿子...各吃各的杂锅饭，不再跟年老的父母来往了...老两口思前想后，后来想出了一个办法...到晚上，老汉在灯盏下，把每一块石头擦抹得白白净净，又用墨笔画上什么记号，再用红纸一个包起来，塞进炕墙根的木板箱...最后，兄弟四人齐声哭喊道：“阿大呀！为了你这些红纸包包，把我们积存下的老元宝全用在你身上了。可是，如今你两袖清风地走了个干散，把我们可活活地宰下了。”

(Li Shujiang & Wang Zhengwei, 2009: 398-401)

คู่สามีภรรยาอายชือหม่าอยู่อย่างประหยัดตลอดชีวิต เลี้ยงลูกชายสี่คนเติบโต และหาลูกสะใภ้ให้ เรียบร้อย แต่สำหรับลูกชายทั้งสี่คน...ต่าง ไม่ไปมาหาสู่กับพ่อแม่อีกแล้ว...คู่สามีภรรยาคิดไปคิดมา สุดท้ายคิดได้หนึ่งวิธีการ...เมื่อถึงกลางคืน ผู้เฒ่าเช็ดก้อนหินให้สะอาดสะอาดทุกอันได้แสงตะเกียง และใช้ฟู่กันวาดเครื่องหมาย และใช้กระดาษสีแดงห่อไว้ ต่อไปก็เสียบในทึบไม้ที่ตั้งอยู่รากผนัง... สุดท้าย ลูกชายทั้งสี่คนร้องให้พร้อมกันว่า: “อาต๋าเอ๋ย เราเพื่อได้กระดาษสีแดงเหล่านี้ จึงใช้ เงินสะสมของเราให้แก่ท่านจนหมดตัว แต่ตอนนี้ท่านจากเราไปอย่างเกลี้ยง ทำให้เราเดือดร้อนลำบากมาก...”

(Li Shujiang และ Wang Zhengwei, 2552: 398-401)

เรื่อง ลูกชายสี่คนของอายชือหม่า ทักมาข้างต้นเมื่อเปรียบเทียบกับเรื่อง นายให้กับลูกสาวสามคนของเขา แล้วพบว่าลูกชายทั้งสี่คนได้ดูแลตัวละครคู่สามีภรรยาอายชือหม่าที่แก่ชราจนถึงวาระสุดท้ายอย่างเต็มที่โดยคู่ สามีภรรยาอายชือหม่าจำเป็นต้องใช้กลยุทธ์การห่อหินด้วยกระดาษสีแดงเพื่อให้ลูกชายคิดว่าพ่อแม่ยังมีมรดก หินกลายเป็นสิ่งที่ไร้ความรู้สึก ไร้ค่า และเย็นเยือก ในเรื่องนี้กลับเป็น “ชิปต่อรอง (bargaining chip)” ที่คู่สามี ภรรยาอายชือหม่าต่อรองกับลูกชาย กล่าวได้ว่าหินกลายเป็นสัญลักษณ์สื่ออุดมการณ์อายชือหม่าในฐานะเป็นพ่อที่อยู่ใน ภาวะผู้สูงอายุต่อรองกับพฤติกรรมลืมนบุญคุณพ่อแม่ ไม่เลี้ยงดูพ่อแม่และให้ความสำคัญกับเงินทองมากกว่าพ่อแม่ ของลูกชาย

哈家的婆姨口唤了好多年了。哈老汉好不容易才把儿子东拉西拉扯大，可东拉西不但不记阿大的养育之恩，反而常常嫌父亲没本事，没钱财...有一天，哈老汉从早晨太阳没露脸，一头攥在地里，干了个天昏地黑才回家，累得连个喘气的劲儿都没有。一进门锅台是冷的，案板是空的，可东拉西却脸朝墙睡大头觉呢，气得哈老汉...顺手操起一根棍子，“啪”的一下打在了东拉西的身上...天黑尽了，东拉西没地方去，就到庄子上爱管闲事的王爱管家去诉苦。...问道：“姨夫，你说咋样才能把我阿大治得服服帖帖呢？要不，要了那老不死的命也行。我求求你，快给我想个办法吧！”...东拉西小心地上了炕，轻轻地坐在了王爱管的身旁。还没等他坐稳，王爱管就一刀割掉了东拉西的半个耳朵...

(Li Shujiang & Wang Zhengwei, 2009: 332-334)

ภรรยาของลุงฮาเสียชีวิตไปหลายปีแล้ว ลุงฮาต้องเลี้ยงดูลูกชายตงลาซีจนเติบโตใหญ่อย่างยากลำบาก โดยลำพัง แต่ตงลาซีไม่เพียงแต่ไม่สำนึกถึงบุญคุณของพ่อที่เลี้ยงดูตนแล้ว กลับยังไม่พอใจที่บิดานั้น ไม่มีความสามารถ ไม่มีทรัพย์สินเงินทองมากมาย วันหนึ่งลุงฮาออกไปทำนาตั้งแต่เช้ามีดจนถึงค่ำจึงกลับบ้าน ร่างกายเหนื่อยล้า แม้แต่แรงที่จะหายใจนั้นแทบไม่มี พอเข้ามาในบ้านก็พบว่าเตานั้นเย็นบนเขียงก็วางเปล่า ส่วนตงลาซีนั่งกำลังนอนหลับอย่างสบาย ลุงฮาโกรธมาก...จึงหยิบไม้ท่อนหนึ่งตีตงลาซีหนึ่งที...คำมีดแล้ว ตงลาซีไม่รู้จะไปที่ไหน ก็ไปที่บ้านของหวังอ้ายก่วนซึ่งเป็นคนที่ชอบจัดการเรื่องของคนอื่น...ถามหวังอ้ายก่วนว่า: “น้าเขย เจ้าคิดว่าเจ้าควรจะจัดการอย่างไรกับพ่อตีหรือจะเอาชีวิตไ้อันแก่ก็ได้ละ โปรดช่วยข้าหน่อย ปรึกษาวิธีให้ข้าเลย”...ตงลาซีขึ้นไปบนแท่นอย่างระมัดระวัง ค่อย ๆ นั่งลงและเข้าใกล้กับหวังอ้ายก่วน ในขณะที่เขายังนั่งไม่เรียบร้อยดี หวังอ้ายก่วนก็เอามือตัดใบหูของตงลาซีออกครึ่งหนึ่ง...

(Li Shujiang และ Wang Zhengwei, 2552: 332-334)

เรื่อง ลูกชายตงลาซีกับน้าเขยหวังอ้ายก่วน ที่ยกมาข้างต้นปรากฏว่าตัวละครตงลาซีมีพฤติกรรมพิชิตชาติชื่อตัวละคร “ตงลาซี (dong la xi 东拉西)” ย่อจากสำนวนจีนดังกล่าวว่า “ตงลาซีเฉอ (东拉西扯 dong la xi che)” หมายถึงบุคคลที่ไร้เหตุผล พูดเรื่อยเปื่อย สื่อเป็นนัยว่าตงลาซีเป็นลูกเนรคุณ และคำว่า “ตัด” แสดงให้เห็นอุดมการณ์การต่อสู้กับประเพณีลูกเนรคุณที่จะวางอุบายพิชิตชาติ

...儿子看了看娘，叫她耳朵凑过来，怨恨地说：“娘呀娘，我好悔！可谁叫你长着耳朵，不听好话！是因为你养子不教，我才落得这个下场！”说完一口将母亲的耳朵咬了下来，转身上断了头。母亲看着儿子上刑，又悔又恨，只见路旁有一块大青石，便一头撞了过去...大家知道了这件事，心里都很沉痛。为了记住这个教训，就把罐儿胡同改成了惯儿胡同。对面轿子胡同的人们为了警戒后人，也把轿子胡同改为了教子胡同。

(Li Shujiang & Wang Zhengwei, 2009: 156-157)

...ลูกชายมองไปยังแม่ของเขา และบอกให้แม่เขาเอาหูมาใกล้ ๆ จากนั้นพูดด้วยน้ำเสียงอันแผ่วเบา แต่เคียดแค้นว่า “แม่...ข้าเสียใจถึงที่สุด รู้ไหม! ทำไมเจ้ามิหุไม่รู้จักฟัง อีกอย่างข้าต้องกลายเป็นสภาพแบบนี้ ก็เพราะแม่นั้นแหละ” พูดเสร็จก็ก่อกองไฟเผาออกมา และสะบัดหน้ากลับหันหลังไปยังเครื่องประหาร แม่หันมายืนดูลูกชายโดนโทษประหารชีวิต ตายไปต่อหน้าต่อตา เธอทั้งเสียใจ และแค้นเคืองตัวเอง เห็นก้อนหินใหญ่อยู่ริมทาง จึงรีบวิ่งเอาหัวชนอย่างแรง...เมื่อทุกคนในหมู่บ้านที่ตรอกได้ทราบเรื่อง ต่างก็เจ็บปวดร้าวไปตาม ๆ กัน จึงเปลี่ยนชื่อตรอกว่าวันเอ๋อ⁵ (เหยือก) เป็นตรอกวันเอ๋อ (ประคบน้ำพุ) เพื่อระลึกถึง และเป็นบทเรียน ส่วนคนในตรอกเกี้ยว (เจียวจี) ก็เปลี่ยนชื่อตรอก อบรมบุตร (เจียวจี) เพื่อไว้รำลึกว่า ต้องดักเตือนอบรมบุตร

(Li Shujiang และ Wang Zhengwei, 2009: 156-157)

เรื่อง ตรอกเจียวจี ที่ยกมาข้างต้นเป็นวรรณกรรมโศกนาฏกรรม ตัวละครแม่หมายกับลูกชายตายทั้งคู่ คำว่า “ก่อกองไฟ” สื่อเป็นนัยว่าลูกชายโกรธเคืองแม่ที่ไม่ได้ทำบาปบาปหน้าที่อบรมสั่งสอนตัวเองตามที่ควรทำ จึงทำให้ลูกชายเป็นคนเนรคุณทำร้ายร่างกายแม่ การประคบน้ำพุลูกไม่ได้มีผลดีในการอบรมสั่งสอนบุตรธิดาให้เป็นคนดีและความกตัญญูต่อพ่อแม่ ในทางกลับกันคำนี้แฝงอุดมการณ์คือในสถานภาพเป็นบุตรธิดาต้องมีจิตสำนึกพฤติกรรมของตน ไม่ควรทำร้ายผู้ให้กำเนิดของตน อนึ่งจากข้อมูลเห็นได้ว่าสาเหตุที่ตัวละครลูกชายก่อกองไฟของแม่ออกมาคือ “แม่...ข้าเสียใจถึงที่สุด รู้ไหม! ทำไมเจ้ามิหุไม่รู้จักฟัง อีกอย่างข้าต้องกลายเป็นสภาพแบบนี้ ก็เพราะแม่นั้นแหละ” สามารถตีความได้ว่า หูเป็นอวัยวะการรับฟัง สำหรับตัวละครแม่แม้ว่าประคบน้ำพุลูกชายอย่างเดียวในการเลี้ยงบุตร ไม่สนใจคำเตือนจากเพื่อนบ้านที่ว่าในการเลี้ยงดูลูกต้องสั่งสอนด้วย ซึ่งพฤติกรรมไม่จำ

⁵ ในบริบทนี้ปรากฏสองคำที่มีการออกเสียงเหมือนกันแต่ตัวเขียนไม่เหมือนกัน ซึ่งคำแรก “กวันเอ๋อ” (罐儿) หมายถึงเหยือก ส่วนคำที่สอง “กวันเอ๋อ” (惯儿) หมายถึงการประคบน้ำพุบุตร

คำเตือนจากผู้อื่นและทำผิดต่อไปในภาษาจีนถูกนิยามว่า “ไม่มีเออร์ชิง (没有耳性)” แปลโดยตรงคือ “ไม่มีความเป็นหู” ฉะนั้นก็เข้าใจได้คำพูดกับประพจน์ของลูกชายก่อนโดนโทษประหารชีวิตได้ และสื่อเป็นนัยว่าการสั่งสอนของบิดามารดามีบทบาทสำคัญในการสร้างความกตัญญูให้แก่ลูกอย่างน่าสังเกต

3. การประกอบสร้างความกตัญญูต่อพ่อแม่ผ่านประเพณีกับความเชื่อ

วัฒนธรรมความกตัญญูต่อพ่อแม่ชาวฮุยผสมผสานจากแนวคิดความกตัญญูต่อผู้สูงอายุของวัฒนธรรมอิสลามกับวัฒนธรรมขงจื้อของจีน (Zhang Yongqing & Liu Zongfu, 2003: 62) วรรณกรรมพื้นบ้านชาวฮุยเป็นฐานะสื่อการจัดระเบียบสังคม (Yang Jin และ ธนพร หมูคำ, 2561: 48) และประกอบสร้างวัฒนธรรมความกตัญญูต่อพ่อแม่ผ่านประเพณีความเชื่อ เรื่องที่ครอบคลุมประเด็นนี้ มี 5 เรื่อง ได้แก่ *ช่วยตัวนจิน สวรรค์อยู่ใต้เท้าบิดมารดา แม่หน้าตาซีเห่ หินลาย และ ขอโช้วฮ่วน* ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...“坏断筋”一听这事儿已露了马脚，就倒打一耙，耍起赖来，他说“真主啊，亏死我了！往常不说，那天是你亲眼看着我吃饭端给你妈的，我要是克扣了你妈的饭食，有上半点儿坏心，叫我变头猪哼着死。”...儿子听罢，火冒三丈：“这个坏断筋的，我要找她算账！”他跑出去满院子找了一遍，不见个人影，只有一头猪在哼哼着。他非常惊奇，这到底是咋回事？突然，天空黑云翻滚，电闪雷鸣，儿子急忙回到老妈妈屋里，只听“咔嚓”一声轰响，一条火路把“坏断筋”送得无影无踪。从此以后，老妈妈靠儿子服侍，幸福地度过了晚年。

(Li Shujiang & Wang Zhengwei, 2009: 340-341)

“ช่วยตัวนจิน” เห็นพิรุณตัวเองจะแสดงออกมา ก็กลับย้อนเล่นงานฝ่ายตรงข้าม เล่นลูกไม่อย่างหน้าด้าน ว่า “โอ้เจินจู⁶ ข้าธรรมจะตาย! ปกติไม่ต้องพูด วันนั้นข้าส่งข้าวให้แม่เจ้า เจ้าเห็นด้วยตาเอง ถ้าข้าหักข้าวอาหารของแม่เจ้า คิดร้ายนิดเดียวกับแม่ ให้ข้ากลายเป็นหมูตายไปเลย

...ลูกชายฟังเสร็จโมโหใหญ่เลย: “ช่วยตัวนจินเอ๊ย ข้าจะลงโทษเจ้า!” เขาวิ่งออกไปหาทุกมุมบ้านไม่เจอใครเลย เห็นแค่หมูตัวหนึ่งร้องอยู่ เขาแปลกใจมาก นี่ทำไมล่ะ? ทันใดนั้นท้องฟ้ามืด และฟ้าร้องฟ้าผ่า ลูกชายรีบกลับไปที่บ้านของแม่เขา แคได้ยินเสียง “คชา” เส้นไพลงมาส่ง “ช่วยตัวนจิน” ไปอย่างไม่มีร่องรอย จากนั้นเป็นต้นมา ยายชราใช้ชีวิตอย่างมีความสุขในวัยชราด้วยความพึงพอใจ การเลี้ยงดูของลูกชาย

(Li Shujiang และ Wang Zhengwei, 2009: 340-341)

เรื่อง *ช่วยตัวนจิน* ทียกมาข้างต้นปรากฏการประกอบสร้างวัฒนธรรมความกตัญญูต่อพ่อแม่ผ่านความเชื่อชาวฮุยที่เกี่ยวกับบุคคลมีคุณธรรมขึ้นสวรรค์บุคคลชั่วร้ายตกไฟนรกตามบัญญัติศาสนาอิสลาม ตัวละครช่วยตัวนจินในสถานภาพเป็นลูกสะใภ้ ตอนที่ประพจน์ไม่ติดต่อแม่ของสามี เมื่อใกล้จะโดนสามีสังเวยได้นางแกล้งสาบานต่อพระเจ้าอัลลอฮว่าหากตัวเองทำอะไรไม่ดีต่อแม่สามีก็กลายเป็น “หมู” สุดท้ายสามีรู้ความจริงทั้งหมด ช่วยตัวนจินก็กลายเป็นหมูตามที่นางสาบานไว้ และโดนสายฟ้าเผาตัวเป็นเจ้าหมด ในบริบทนี้สื่อเน้นยะสองประการ ประการที่หนึ่ง คือความเชื่อของศาสนาอิสลามดั่งคัมภีร์อัลกุรอานกล่าวว่า “ในไม่ช้าข้าจะโยนเขาเข้าสู่กองไฟที่เผาไหม้ และอันใดเล่าทำให้เจ้ารู้ได้ว่า สิ่งที่เขาไหม้มนั้นคืออะไร ? มันจะไม่เหลืออะไรเลย และมันจะไม่ปล่อยผู้ใดให้คงเหลือไว้ (เช่นกัน) มันจะเผาไหม้ผิวหนังจนเกรียมดำ” (อัลกุรอาน, 74: 26-29) ประการที่สอง คือ สื่อความเชื่อพื้นบ้านชาวฮั่นที่กล่าวว่าคนบาปกรรมโดนสายฟ้าตี ส่วนคำว่า “ฟ้าร้องฟ้าผ่า” “เส้นไพลงมา” นับเป็นสัญญาณที่สื่อความผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมอิสลามกับชาวฮั่นอย่างน่าสนใจ

那时节，有一个名字叫哈旦的人，对老母亲很不孝顺...这样过了不多的日子，哈旦口唤了，停在地下，人们在着水的时候揭开苫布一看，哈旦变成了“狼贼热”，这就跑了去向圣人讨口唤...圣人向真主做了“都阿”，请求让哈旦进天堂，真主说：“天堂在父母的脚下，对父母不孝敬的人，谁也不能进天堂。”

(Li Shujiang & Wang Zhengwei, 2009: 342)

⁶ “เจินจู (真主 zhen zhu)” คำเฉพาะของชาวฮุยคำศัพท์เฉพาะของชาวฮุย หมายถึงพระเจ้าอัลลอฮ

ในเวลานั้น มีชายคนหนึ่งชื่อฮาดัน ไม่ต้ญญต่อมารดาเป็นอย่างมาก...ชีวิตอย่างนี้ผ่านไปไม่นาน ฮาดัน “ไช่วฮ่วน”⁷แล้ว ศพของเขาวางบนพื้น เมื่อมีคนมา “เจ้าสุ่ย”⁸ ให้ศพ พอเปิดผ้าคลุมศพออก ก็พบว่าร่างของฮาดันกลายเป็น “เฮ้อเจี้ยเร่อ” พวกเขาจึงไปขอ “ไช่วฮ่วน”⁹ กับนปี...นปีทำ “คูอาร์”¹⁰ ต่อเงินจู่ ว่าโปรดให้ฮาดันขึ้นสวรรค์ เงินจู่กล่าวว่า: “สวรรค์อยู่ใต้เท้าบิดมารดา คนที่ไม่ กต้ญญต่อบิดมารดา ต่างก็ขึ้นสวรรค์ไม่ได้”

(Li Shujiang และ Wang Zhengwei, 2009: 342)

เรื่อง สวรรค์อยู่ใต้เท้าบิดมารดา ที่ยกมาข้างต้นปรากฏการผลิตซ้ำความเชื่อเกี่ยวกับบุคคลอกต้ญญ ต้องตกไพนรกในทัศนคติศาสนาอิสลาม และปรากฏสำนวนว่า “สวรรค์อยู่ใต้เท้าบิดมารดา คนที่ไม่ กต้ญญต่อบิดมารดา ต่างก็ขึ้นสวรรค์ไม่ได้” ซึ่งเป็นหะดีษที่ศาสนาอิสลามกล่าวไว้ “จงกลับไปอยู่กับแม่ของท่าน เพราะ แท้จริงสวรรค์อยู่ใต้ฝ่าเท้าของนาง” (เศาะฮีหฺ อัล-ญามิอฺ 1248) อนึ่งข้อความข้างต้นยังปรากฏในประเพณีชาวหุย อีกประการหนึ่ง คือ ข้อห้ามการเรียกหมเป็น “เฮ้อเจี้ยเร่อ (狠贼热 hen zei re)” ซึ่งเป็นคำศัพท์เฉพาะชาวหุย โดยทับศัพท์จากภาษาอาหรับหมายถึงหมู การประพฤติประเพณีห้ามกินหมูนับเป็นความศรัทธาในศาสนาอิสลาม และเป็นประเพณีที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ ในบริบทนี้สื่อนัยยะสังคมชาวหุยประกอบสร้างอุดมการณ์เกลียดชัง ความอกต้ญญต่อพ่อแม่

...这一年开斋节，是路不平的大大口唤十周年的忌辰，路不平请了个大阿訇，家里宰了十几只羊，炸了几大筐油香，还四下里请了很多亲戚朋友，准备好好热闹一番...

(Li Shujiang & Wang Zhengwei, 2009: 323)

...ไคเจี้ยปีหนึ่ง เป็นวันถึงแก่กรรมของพ่อไช่วฮ่วนครบรอบ 10 ปี ลู่ปัฝิงเชิญอาฮง¹¹มา ส่วนที่ บ้านไจ่ (宰 zai แปลว่าเชือด) วัว 1 ตัว แกะหลายตัว และทอดไหยวเซียงหลายตะกร้าใหญ่และเชิญ ญาติสนิทมิตรสหายมามากมาย เตรียมจัดงานพิธีกรรมอย่างใหญ่โต...

(Li Shujiang และ Wang Zhengwei, 2009: 323)

จากเรื่อง แม่หน้าตาซีเห่ร ที่ยกมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าตัวละครลู่ปัฝิงมีประพฤติกรรมจัดงานเลี้ยงใหญ่ ที่บ้านเพื่อทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับพ่อในวันเทศกาล “ไคเจี้ย”¹² ชาวหุย ซึ่งชาวหุยมิประเพณีถือวันสิ้นชีวิต ของบิดมารดาเป็นวันสำคัญ และทำบุญตรงกันกับวันครบรอบปีผู้ตายเป็นประจำปี เพื่อให้คนมีชีวิตสำนึกถึงความตาย และขอให้พระเจ้าอัลลอฮฺทรงเมตตาแก่ผู้ตาย (Yang Yan, 2011: 32) และนับเป็นพฤติกรรมกต้ญญต่อพ่อแม่ ส่วนกิจกรรมของการทำบุญมักรวมถึงการเชิญอาฮงมาอ่านอัลกุรอ่านที่บ้านและที่หลุมฝังศพ ทำอาหารที่มีอัตลักษณ์ชาวหุย และจัดงานเลี้ยงที่บ้าน เป็นต้น

“唉.....”老大长叹一口气，对老妈说：“自从爹口唤后，我分的三石粮，盖房子花销不说，爹的七七提念搭救，花了个差不多，最近快断顿了。”...

(Li Shujiang & Wang Zhengwei, 2009: 375)

“เฮ้อ...” ลูกชายคนโตถอนหายใจยาว และพูดกับแม่ว่า: “ตั้งแต่พ่อไช่วฮ่วนแล้ว ข้าแบ่งได้พีชอาหาร 3 ตันนั้น ใช้สร้างบ้านเรือน และจัดพิธีกรรม ‘ซีซีถีเนียนตาจีว’ ตอนนี้ไม่เหลืออะไรแล้ว เกือบจะอดข้าวแล้ว”

(Li Shujiang และ Wang Zhengwei, 2009: 375)

⁷ “ไช่วฮ่วน (口唤 kou huan)” คำศัพท์เฉพาะของชาวหุย แปลความจากภาษาอาหรับ หมายถึงล่งลับ

⁸ “เจ้าสุ่ย (着水 zhao shui)” คำศัพท์เฉพาะของชาวหุย หมายถึงการชำระร่างกายในพิธีงานศพ

⁹ “ไช่วฮ่วน (口唤 kou huan)” คำศัพท์เฉพาะของชาวหุย หมายถึงอนุญาต

¹⁰ “คูอาร์ (都阿 dou a)” เป็นภาษาอาหรับ หมายถึงอธิฐาน

¹¹ “อาฮง (阿訇 a hong)” คำศัพท์ชาวหุยที่ทับศัพท์จากภาษาเปอร์เซีย หมายถึง อาจารย์หรือนักวิชาการทางศาสนาอิสลาม

¹² “ไคเจี้ย (开斋节 kai zhai jie)” คำศัพท์ชาวหุย หมายถึงวันตรุษอีดิลฟิตรีในศาสนาอิสลาม

เรื่อง หินลาย ที่ยกมาข้างต้นปรากฏว่าลูกชายจัดพิธีกรรม “ชีชีเถียนตาจีว (七七提念搭救 qī qī ti nian da jiu)” ซึ่งเป็นคำศัพท์เฉพาะชาวหุย หมายถึงคนเสียชีวิตไปทุก 7 วันที่ผ่านไป จัดกิจกรรม เตรียมอาหาร และเชิญอาชงมาอ่านอัลกุรอานที่บ้านและหลุมฝังศพ ภายใน 49 วัน จะจัดการ 7 ครั้ง (Li Shujiang & Wang Zhengwei, 2009: 374) ซึ่งพิธีกรรมดังกล่าวนับเป็นการประกอบสร้างวัฒนธรรมความกตัญญูต่อพ่อแม่ตามจารีต สังคมชาวหุย กล่าวได้ว่าการจัดพิธีกรรมของบุตรธิดาดังกล่าวนับเป็นการแสดงความกตัญญูต่อพ่อแม่เพื่อให้สังคม เห็น ในมุมมองสังคมการจับพิธีกรรมดังกล่าวเป็นมาตรฐานประการหนึ่งที่นิยามบุตรธิดามีความกตัญญูต่อพ่อแม่ หรือไม่

“是呀！我是他的独生女儿。”新娘羞答答的回答...新娘的这些话，哈儿三听了非常高兴。但哈儿三还有个疑问，便又问道：“既然是这样，他老人家 怎么会把一个像你这样漂亮的姑娘嫁给我呢？”姑娘说：“是这样，我父亲一辈子勤劳节俭，操持下了这座果园。他要把这座果园交给世间手脚最勤、心地最善、最讲信义的 人。他老人家看中你就是这样的人。”就这样，哈儿三跟这个姑娘成了亲...过了一辈子幸福生活。

(Li Shujiang & Wang Zhengwei, 2009: 365)

“ใช่แล้ว! ข้าเป็นลูกสาวคนเดียวของเธอ” เจ้าสาวตอบอย่างอาย ๆ ... ฮาเอ้อซานได้ยินคำพูด เหล่านี้ของเจ้าสาวแล้วดีใจมาก แต่ก็ยังสงสัยอยู่ เลยเอ่ยปากถามว่า: “เป็นอย่างนี้เองหรือ ท่านยก ลูกสาวที่สวยงามขนาดนี้ให้แต่งงานกับข้าเพราะอะไร” ลูกสาวตอบว่า: “คืออย่างนั้นะ พ่ออดทนและ ประหยัดมาตลอดชีวิต จนมีสวนผลไม้แห่งนี้ ท่านต้องการยกสวนแห่งนี้ให้กับคนที่ขยันที่สุด จิตใจดี ที่สุด มีสัจจะที่สุด และท่านก็เชื่อว่าเจ้าคือคนคนนั้น” ดังนั้นฮาเอ้อซานได้แต่งงานกับสาวคนนี้...ได้ใช้ ชีวิตอย่างมีความสุขตลอดชีวิต

(Li Shujiang และ Wang Zhengwei, 2009: 365)

จากเรื่อง *ขอไว้ฮ้วน* ที่ยกมาข้างต้นจะเห็นว่า ตัวละครลูกสาวยินยอมสมรสกับผู้ชายฮาเอ้อซานโดยที่พ่อ จัดการให้ นับเป็นความกตัญญูต่อพ่อแม่ประการหนึ่งในสังคมชาวหุยสมัยก่อน ตามจารีตวัฒนธรรมจีนและ วัฒนธรรมชาวหุย บิดามารดามีอำนาจในการจัดหาคู่ครองให้แก่บุตรในแบบคลุมถุงชนตามจารีตโบราณจีน (อดิชาติ คำพวง, 2562: 149) บุตรธิดาเชื่อฟังพ่อแม่ประพฤติสมรสและมีทายาทสืบวงศ์ตระกูลนับเป็นประการ หนึ่งในความกตัญญูต่อพ่อแม่ นอกจากนี้เรื่องผลสุดท้ายของเรื่องนับเป็นการส่งเสริมการเชื่อฟังบิดามารดา

สรุป

จากการศึกษาเรื่อง การประกอบสร้างวัฒนธรรมความกตัญญูต่อพ่อแม่ในวรรณกรรมพื้นบ้านชาวหุย สาธารณรัฐประชาชนจีน สรุปได้ว่าวรรณกรรมพื้นบ้านชาวหุยนำเสนอประกอบสร้างวัฒนธรรมความกตัญญูต่อ พ่อแม่โดย 3 ประเด็นหลักได้แก่ ประกอบสร้างวัฒนธรรมความกตัญญูต่อพ่อแม่ผ่านภาษา ประกอบสร้างวัฒนธรรม ความกตัญญูต่อพ่อแม่ผ่านอุดมการณ์ และ ประกอบสร้างวัฒนธรรมความกตัญญูต่อพ่อแม่ผ่านประเพณี กับ ความเชื่อ ส่วนวิธีการความกตัญญูต่อพ่อแม่รวมถึง 4 ประการ ได้แก่ การเลี้ยงดูพ่อแม่ การเชื่อฟังพ่อแม่ การทำบุญอุทิศ ให้พ่อแม่ และ การช่วยทำกิจธุระให้พ่อแม่

ภาษาในวรรณกรรมพื้นบ้านชาวหุยมียบทบาทในการสร้างวัฒนธรรมความกตัญญูต่อพ่อแม่ และแบ่งเป็น 2 ลักษณะ หนึ่งคือ สำนวนสุภาษิตจีนดั้งเดิมที่ชาวหุยใช้ เช่น คำว่า “ช่วยตัวเงิน” เป็นสัญลักษณ์ลูกสะใภ้กตัญญู สุภาษิต “กตัญญูพ่อแม่ตัวเองที่บ้าน ไม่ต้องไปจุดเทียนที่ทางไกล” มาจากพุทธศาสนาประเทศจีน สื่อเป็นนัยว่า บุตรธิดาควรอยู่ใกล้บิดามารดาเพื่อเลี้ยงดูบิดามารดา และ สองคือภาษาชาวหุย ซึ่งเป็นคำศัพท์ที่ทับศัพท์และ แปลความจากภาษาอาหรับ ภาษาเปอร์เซีย ภาษาเตอร์ และภาษามองโกล เป็นต้น ส่วนคำศัพท์ที่สร้างใหม่มี การผสมผสานศัพท์ภาษาจีน (Yang Jin, 2022: บทนำ) เช่น ข้อห้ามในการเรียกสุกรเป็น “เฮ้อเจ้ยเร่อ” สื่อนัยว่า

การตีเดียนอกตัญญูของสังคมชาวหุย และคำว่า “ซีซีเถียนตาจิว” สำนวน “สวรรค์อยู่ใต้เท้าบิดามารดา” ต่างเป็นสัญลักษณ์ที่มีบทบาทในการสร้างวัฒนธรรมความกตัญญูต่อพ่อแม่อย่างเด่นชัด

วรรณกรรมพื้นบ้านชาวหุยประกอบสร้างวัฒนธรรมความกตัญญูผ่านอุดมการณ์ภรรยาได้กลับกับ ปิตาธิปไตยความเป็นสามี กับ อุดมการณ์พ่อแม่ต่อรองความกตัญญูของบุตรธิดา สังคมชาวหุยเป็นสังคมผู้ชายเป็นใหญ่ ความกตัญญูต่อพ่อแม่เป็นจารีตของสังคมที่ปฏิบัติตามมาตรฐานของหลักคุณธรรมวัฒนธรรมจีนและวัฒนธรรมอิสลาม เรื่อง *ช่วยตัวนงิน* ลูกสะใภ้ช่วยตัวนงินได้กลับความเป็นใหญ่ของสามีด้วยประพจน์ไม่ดีต่อแม่สามี ส่วน เรื่อง *นายไต่กับลูกสาวสามคนของเขา* ลูกชายสี่คนของอ้ายซือหม่า ลูกชายตงลาซีกับน้ำเชยหวังอ้ายก่วน และ *ตรอกเจี้ยวจี* ปรากฏว่าการวิจารณ์พฤติกรรมเนรคุณของบุตรธิดา เรื่องที่น่าสังเกต คือ *ตรอกเจี้ยวจี* บุตรชายทำร้ายร่างกายของแม่หม้าย ทั้งแฝงอุดมการณ์ต่อรองกับปิตาธิปไตย และมีอุดมการณ์ต่อรองกับความกตัญญู

วัฒนธรรมความกตัญญูต่อพ่อแม่ชาวหุยประกอบสร้างผ่านประเพณีกับความเชื่อของชาวหุย เช่น ตัวละคร ลูกสะใภ้ช่วยตัวนงินกับบุตรชายฮาดันที่อกตัญญูต่อพ่อแม่กลายเป็นสุกร เป็นการผลิตซ้ำความเชื่อของชาวหุยเกี่ยวกับกฎแห่งกรรมในการตอบบุญคุณของบิดามารดา ส่วนประเพณีการจัดพิธีกรรม “ซีซีเถียนตาจิว” เพื่อทำบุญอุทิศกุศลให้บิดามารดาในครบวันเดือนปีสิ้นชีวิต เป็นประเพณีชาวหุยที่ผสมผสานจากวัฒนธรรมอื่น (จีน) และชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ กล่าวได้ว่าการประกอบสร้างวัฒนธรรมความกตัญญูต่อพ่อแม่ในวรรณกรรมพื้นบ้านชาวหุยเป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมชาวหุย จึงมีอัตลักษณ์เดียวกันกับวัฒนธรรมชาวหุย

อภิปรายผล

วัฒนธรรมชาวหุยพัฒนามาจากการผสมผสานวัฒนธรรมอิสลามกับวัฒนธรรมจีน ตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่นก็ยึดถือลัทธิขงจื้อเป็นแนวคิดในการปกครองสังคม เพื่อผลลัพธ์ในการสร้างเสถียรภาพให้แก่ราชสำนัก เนื่องจากลัทธิขงจื้อยกย่องความกตัญญูเป็นบรรทัดฐานของสังคมศักดินา และนำเสนอเป็น “สามีเป็นเสาหลักแก่ภรรยา บิดาเป็นเสาหลักแก่บุตร และผู้ปกครองเป็นเสาหลักของขุนนาง” (อติชาติ คำพวง, 2562: 137-154) ส่วนวัฒนธรรมอิสลามได้กำหนดความสำคัญของความกตัญญูต่อพ่อแม่เป็นรูปแบบบัญชาของพระเจ้าเป็นเจ้าในคัมภีร์อัลกุรอาน ชาดีพันธุหุยปฏิบัติจารีตประเพณีกตัญญู เคารพ และเลี้ยงดูผู้สูงอายุ เห็นได้ว่าปิตาธิปไตยเป็นกลไกประการหนึ่งในการประกอบสร้างวัฒนธรรมความกตัญญูต่อพ่อแม่ของชาวหุย ผู้ชายเป็นผู้กุมอำนาจหลักและครอบงำในครอบครัว เช่น เรื่อง *ช่วยตัวนงิน* ภรรยาต้องปฏิบัติเลี้ยงดูแม่ของสามีภายใต้อำนาจสามี ขณะเดียวกันนางใช้การอกตัญญูได้กลับความเป็นใหญ่ของสามี เรื่อง *แม่หน้าตาซีเห่* ลูกชายมีอำนาจทั้งแม่ด้วยเหตุการณ์รังเกียจหน้าตาของแม่ เรื่อง *ตรอกเจี้ยวจี* ลูกชายโกรธเคืองแม่ไม่ได้ปฏิบัติตามหน้าที่ในการสั่งสอนลูก จึงทำร้ายร่างกายของแม่ ทั้งในเรื่อง *ขอโซ่วฮ่วน* ลูกสาวยินยอมแต่งงานกับผู้ชายที่พ่อเลือกให้ แสดงให้เห็นว่าผู้ชายเป็นใหญ่เป็นกฎจารีตของการดำเนินจริยธรรมทางครอบครัว และพ่อแม่มีสถานภาพสำคัญในครอบครัว เช่น เรื่อง *แม่หน้าตาซีเห่* หลังจากลูกชายทิ้งแม่ไป โชคชะตาเขาก็แย่งอย่างต่อเนื่อง วรรณกรรมพื้นบ้านชาวหุยได้พรรณนาจริยธรรมระหว่างบุตรธิดากับบิดามารดาครอบครัวในสมัยก่อนอย่างชัดเจน

อนึ่งปัจจุบันตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมทั้งโลกและจีน บทบาทหน้าที่ของพ่อแม่ในครอบครัวน้อยลง จารีตประเพณีของความกตัญญูต่อพ่อแม่ในสังคมชาวหุยมีความแตกต่างจากดั้งเดิม ครอบครัวประเพณีอันตกทอดมาแต่โบราณกาลสลายตัว ทศนคติความกตัญญูตกเวทีจึงคลายลง (Ma Yan, 2007: 65-66) ดังนั้นเห็นได้ว่าการศึกษาและการยกย่องความกตัญญูในวรรณกรรมพื้นบ้านชาวหุยมีผลลัพธ์ในความเป็นจริงอย่างมากมายในยุคปัจจุบัน ซึ่งมีผลบวกในการสร้างสังคมมนุษยธรรมและแก้ปัญหาในสังคมผู้สูงอายุ (Aged Society) เช่นเรื่อง *นายไต่กับลูกสาวสามคนของเขา* หากตัวละครลูกสาวรู้จักบุญคุณของพ่อ นายไต่ก็ไม่ต้องตกอยู่สภาพโดดเดี่ยวและลำบากยากแค้น ที่เมืองอำเภอเยียนฉินก็มีคนเปิดร้านหุนหุนอย่างต่อเนื่อง อาจมีผลดีในการพัฒนาเศรษฐกิจ นอกจากนี้จากการศึกษาประเด็นความกตัญญูต่อพ่อแม่วรรณกรรมพื้นบ้านชาวทั้ง 10 เรื่อง พบว่าในเนื้อหาไม่

ปรากฏชาวหุยจัดงานศพให้พ่อแม่อย่างหรูหราแม้แต่ฉากเดียว นี่เกี่ยวข้องกับประเพณีงานศพของชาวหุยที่กล่าวว่า “ฝังศพด้วยดินอย่างเร่งรีบและเรียบง่าย” ยกย่อง “ตอนพ่อแม่มีชีวิตอยู่ใส่ใจเลี้ยงดูพ่อแม่อย่างดี ตอนพ่อแม่เสียชีวิตจัดงานศพอย่างเรียบง่าย (后养薄葬)” และคัดค้าน “อกตัญญูตอนพ่อแม่มีชีวิตอยู่ และเมื่อเสียชีวิตแล้วจัดงานศพเพื่อแสดงความร่ำรวยหรูหรา” กล่าวได้ว่าทัศนคติการเลี้ยงดูพ่อแม่ของชาวหุยนี้เป็นแบบอย่างดีงามในสังคมจีน

นอกจากนี้ผู้ศึกษาตั้งข้อสังเกตว่าถึงแม้ว่าจริยธรรมของชาวหุยมีลักษณะอุดมสมบูรณ์ก็ตาม แต่วงการวิชาการขาดการศึกษาอย่างเป็นระบบในระยะเวลายาวนาน (Xiong Kunxin, Cao Dong, & Chen Liming. 2006: 56) ส่วนประเด็นการศึกษาความกตัญญูต่อพ่อแม่ในวรรณกรรมพื้นบ้านยังพบไม่กี่เรื่อง และ บทความเรื่องนี้นับเป็นผลงานที่มีคุณค่าด้านวิชาการที่ใช้ทฤษฎีการประกอบสร้างวัฒนธรรมมาศึกษาความกตัญญูต่อพ่อแม่ผ่านวรรณกรรมพื้นบ้าน จึงกล่าวได้ว่ามีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษาจริยธรรมทางครอบครัวกับวรรณกรรมพื้นบ้าน

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

ธัญญา สังขพันธานนท์. (2559). **แว่นวรรณคดีทฤษฎีร่วมสมัย**. ปทุมธานี: สำนักพิมพ์นาคร.

บุษกร วัฒนบุตร, พระอุดมสิทธินายก, และ พระมหาภาณุวัฒน์ แสนคำ. (2560). คนดีที่มีความกตัญญูบนพื้นฐานพระพุทธศาสนา. **วารสารสันติศึกษาปริบทุชกร วัฒนบุตร, พระอุดมสิทธินายก, และ พระมหาภาณุวัฒน์ แสนคำ. (2560). คนดีที่มีความกตัญญูบนพื้นฐานพระพุทธศาสนา. วารสารสันติศึกษาปริบทุชกร มจร, 5 (พิเศษ), 77-86.**

ศิริพร ณ ถลาง. (2557). **ทฤษฎีคติชนวิทยาวิธีวิทยาการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวรรณฐา ลิ้ม. (2560). **แนวทางส่งเสริมกตัญญูทศวิถีในสังคมไทย** (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระนครศรีอยุธยา

อติชาติ คำพวง. (2562). คติด้านความกตัญญู (孝) ในวัฒนธรรมจีนภาพสะท้อนจริยศาสตร์ครอบครัวจีนผ่านสำนวน. **วารสารมนุษยศาสตร์สาร, 21(01), 137-157.**

Yang Jin. (2565). **วรรณกรรมพื้นบ้านกับการประกอบสร้างอัตลักษณ์มุสลิมชาวหุย** (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, ลำปาง.

Yang Jin และ ธนพร หมูคำ. (2561). การประกอบสร้างความเป็นสตรีในวรรณกรรมพื้นบ้านชาวหุยสาธารณรัฐประชาชนจีน. **วารสารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 6(02), 35-54.**

Yang Jin, ธนพร หมูคำ, บุญเหลือ ไจโมโน, และ ภูริวรรณ วรานุสาสน์. (2564). การประกอบสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมชาในวรรณกรรมพื้นบ้านชาวหุย. **วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 9(02), 63-82.**

ภาษาจีน

Chen Min. (2006). การศึกษาความคิดเชิงจริยธรรมในนิทานพื้นบ้านชาวหุย: กรณีศึกษาพื้นบ้านชาวหุยหนิงเซีย่เป็นตัวอย่าง (试论回族民间故事中的伦理思想_以宁夏回族民间故事为例). **วารสารมหาวิทยาลัยชนชาติแห่งที่สองซีเหเปย, 27(2), 55-60.**

Chen Min, & Ma Yan. (2006). การศึกษาความคิดจริยธรรมชาวหุยในนิทานพื้นบ้านชาวหุย (试论回族民间故事中的回族伦理思想). **วารสารสถาบันครุศาสตร์กุ้ยหยวน, 06(3), 61-64.**

Feng Zenglie. (1984). การศึกษา “วัฒนธรรมหุยหุย” (略论“回回文化”). **วารสารสังคมศาสตร์หนิงเซีย่, 38(01), 21-28.**

Jiang Zi Sheng Huo. (2020, 09.01). ความเป็นมาของสำนวน “บุตรไม่เปื้อนหน้าตาแม่ชั่วเห่ สุนัขไม่เปื้อนหน้าบ้านเรือนยากจน”. สืบค้นจาก<https://www.jiangzi.com/tuwen/jianbihua/82516.html>

- Li Jing. (2020). ทศนคติ “การเลี้ยงบุตรเพื่อตัวเองก้าวสู่วัยแก่มีที่พึ่งพิง” เปลี่ยนแปลงไปอย่างสงบ (“养儿防老”观念悄然改变). **วารสารวัยชราจีน**, 7(05), 26-27.
- Lin Xiaohong. (2016). การศึกษาจริยธรรมความกตัญญูต่อพ่อแม่ของชาวหุย (回族传统孝亲伦理思想研究). (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยหนิงเซี่ยจิ้น, หยิ่นชวน.
- Li Shujiang, & Wang Zhengwei. (2009). นิทานพื้นบ้านและตำนานชาวหุย (回族民间传说故事). หยิ่นชวน: สำนักพิมพ์ประชาชนหนิงเซี่ย.
- Ma Yan. (2007). วัฒนธรรมความกตัญญูชาวหุยกับการประกอบสร้างสังคมที่มีมนุษยธรรม (回族孝文化与构建和谐社会). **วารสารการศึกษาชาวหุย**, 68(04), 64-66.
- National Ethnic Affairs Commission of the People's Republic of China. (1995). ชาวหุย. (回族). สืบค้นจาก <http://www.seac.gov.cn/col/col246/index.html>.
- Song Luna. (2017). การศึกษาความคิดจริยธรรมครอบครัวประเพณีชาวหุย (浅析回族传统家庭伦理思想). **วารสาร Youth Years**, 7(15), 223.
- Wang Cui. (2013). การตรวจสอบย้อนกลับประวัติศาสตร์กับการประกอบสร้างในสมัยปัจจุบันของวัฒนธรรมความกตัญญู (孝文化的历史回眸与当代建构). **วารสารการศึกษาขงจื้อ**, 27(06), 95-101.
- Wen Duanzheng. (2011). พจนานุกรมสุภาษิตจีน (中国谚语大辞典上海上海辞). เยี่ยงไฮ้: สำนักพิมพ์หนังสือเซี่ยงไฮ้.
- Xiong Kunxin, & Cao Dong, & Chen Liming. (2006). การสังเคราะห์จริยธรรมของชาวหุย (回族伦理思想综述). **วารสารมหาวิทยาลัยครุศาสตร์ชิงเจียง**, 27(02), 51-57.
- Yang Yan. (2011). การศึกษาพิธีกรรมงานศพชาวหุยหมู่บ้านทัวกุ่มณฑลยูนนาน (云南拖姑村回族丧葬仪式分析). **วารสารวิทยาลัยเสียนหนิง**, 31(1), 31-32.
- Yu Zhengui. (1992). การศึกษานัยของวัฒนธรรมชาวหุย (略论回族文化的内涵). **วารสารการศึกษาชาวหุย**, 8(02), 3-11.
- Zhang Yanan. (2017). การนำเสนอจริยธรรมครอบครัวในวรรณกรรมพื้นบ้านชาวหุย (回族民间文学中家庭道德的伦理叙事). (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยหนิงเซี่ยจิ้น, หยิ่นชวน.
- Zhang Yongqing, & Liu Zongfu, (2003). วัฒนธรรมความกตัญญูชาวหุยกับแนวคิดการเคารพผู้สูงอายุปัจจุบัน (回族的孝文化和当代回族的尊老敬老思想). **วารสารสังคมศาสตร์**, 121(06), 62-64.
- Zhong Yajun. (2015). แหล่งกำเนิดกับการกระจายของนิทานความกตัญญูที่หนิงเซี่ย (宁夏“孝”故事的源与流). **วารสารการศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้าน**, 232(03), 34-41.